

روابط امنیتی - اطلاعاتی ایران و اسرائیل

رضا زارع

اسرائیل به لحاظ موقعیت و وضعیت خاص خود، به‌ویژه فقدان عمق استراتژیک و آسیب‌پذیری ناشی از تهدیدات امنیتی و در راستای تحقق اصل راهبردی امنیتی خود مبنی بر برتری نظامی بر سایر کشورهای منطقه، نیاز بسیار شدیدی به ایجاد ارتباط امنیتی و اطلاعاتی با کشوری در منطقه داشت که به انکای آن بتواند خواسته‌ها و اهداف خود را تأمین کند. ایران به عنوان یکی از کشورهای همجوار و همسایه با کشورهای عربی خاورمیانه و با برخورداری از تعداد قابل توجهی از اتباع یهودی، به‌ویژه آزادی عمل آنها در فعالیتهای مذهبی، فرهنگی، اقتصادی و نفوذ در نظام حکومت محمدرضا پهلوی، مناسب‌ترین مکانی بود که اسرائیل می‌توانست در آنجا به هرگونه فعالیت اطلاعاتی و عملیاتی به منظور تأمین امنیت خود دست یازد.

این بستر به وسیله آمریکاییها و با کم‌رنگ شدن حضور سازمان سیا در ساواک فراهم شد. با سوق دادن ساواک به سمت موساد، سازمان اطلاعات جاسوسی اسرائیل جایگزین سازمان سیا در ساواک شد. بنابراین، با توجه به نیاز شدید ساواک به آموزشها، تجهیزات و متخصصان موساد و تقویت ساختار آن، موقعیت و زمینه مناسبی برای حضور و فعالیتهای مختلف موساد به وجود آمد. عملیات مشترک و همکاریهای موساد و ساواک از جنبه‌های مختلف قابل بررسی و ارزیابی است؛ اما در این مقاله تنها به نقش موساد در ساختار و سازماندهی ساواک، مبادله اطلاعات، تقویت ساواک از طریق آموزش، تقویت ساواک از طریق تجهیزات و وسایل کمک‌آموزشی موساد و برگزاری کفرانسهای چندجانبه می‌پردازیم.

۱. نقش موساد در ساختار و سازماندهی ساواک

هرچند در دوران حکومت محمدرضا پهلوی، سازمان اطلاعات و امنیت کشور

(ساواک) از سوی سازمان سیا پایه‌گذاری شد؛ اما، بر اساس یک برنامه‌ریزی هدایت شده، سازمان جاسوسی اسرائیل (موساد) جایگزین سازمان جاسوسی آمریکا شد و، در واقع، ساواک به توسط موساد در راستای تحقق اهداف اسرائیل، تقویت و گسترش یافت.

برای ایجاد ارتباط بین ساواک و سرویس اطلاعاتی اسرائیل دلایل متعددی وجود داشت: اول اینکه شاه و مشاوران وی به این نتیجه رسیدند که به منظور حفظ روابط ایران و اسرائیل، سرویسهای اطلاعاتی هر دو کشور باید این روابط را اداره و کنترل کنند. به عقیده شاه، روابط آشکار دیپلماتیک بین دو کشور به نفع ایران نبود و بهترین راه برای حفظ و اطمینان از روابط پنهانی این بود که وظیفه انجام ارتباط با اسرائیل به ساواک واگذار شود. دوم اینکه شاه و افسران ساواک بر این عقیده بودند که سازمان سیا تمرکز خود را بر رقابت با کا.گ.ب قرار داده و شکل‌گیری و فعالیت آن سازمان در زمینه جنگ سرد بوده است. چیزی که کارآموزان ساواک نیاز داشتند، و شاه نیز آن را تأیید می‌کرد، فعالیت در سطح منطقه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات و عملیات ضد جاسوسی بود؛ به‌ویژه، با توجه به تهدیدات انقلابیون عرب نسبت به رژیم شاه، موساد با ارائه تجربیات و سیسش در خاورمیانه، کامل‌ترین و بهترین همکار برای ساواک محسوب می‌شد. سوم اینکه چندتن از رؤسای بخشهای مختلف ساواک از آموزش کادر ساواک به وسیله سیا ناراضی بودند. در نهایت، افسران ساواک معتقد بودند که مهارتهای فنی‌ای که موساد در اختیار آنها خواهد گذاشت، در کار آنها در برابر مخالفان داخلی و خارجی شاه بسیار ارزشمندتر از هر سازمان اطلاعاتی دیگر است.

بر همین اساس، در اوایل سال ۱۹۵۷م/۱۳۳۶ش شاه از سپهد بختیار - نخستین رئیس ساواک - خواست تا مراتب علاقه‌مندی ایران را درخصوص همکاری اطلاعاتی با اسرائیل به مقامات آن کشور اعلام کند. به همین منظور، بختیار مسافرتی به اسرائیل کرد و در آنجا ملاقاتی با ایسر هارل - رئیس سازمان موساد - به عمل آورد. هارل یکی از همکاران خود به نام یعقوب کاروز را که رئیس ایستگاه موساد در پاریس بود، به بختیار معرفی کرد. از آن پس تمامی ارتباطات با ایران به وسیله کاروز انجام می‌گرفت. وی پس از ملاقاتهای متعدد با بختیار به تهران دعوت شد. مراودات مزبور به افتتاح یک مؤسسه

ملاقات محمدرضا بهلوی با فرستاده دولت اسرائیل (۱۳۴۷/۶/۱۹) | ۷۲۲-۷۲۱پ|

بازرگانی وابسته در تهران در سال ۱۹۵۸ انجامید که سالهای سال به تمامی فعالیتهای اسرائیل در ایران رسماً پوشش می‌داد.^۲

در سالهای بعد، جلسات متعددی بین مقامات امنیتی ایران و اسرائیل، در سطوح مختلف، برگزار و روابط دوستانه صمیمانه‌ای بین رؤسای ساواک و موساد برقرار شد. اما در این میان، جلسه‌ای که با شرکت تیمور بختیار و ایسرهازل و دیگر مقامات مهم دو سازمان در سال ۱۳۳۹ تشکیل شد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا رئیس

۲. مرتضی قانون، دیپلماسی پنهان، تهران، نشر طبرستان، ۱۳۸۱، صص ۲۷۱-۲۷۲.

موساد مسائل و پیشنهادهایی را مطرح کرد که ضمن ترمیم خط‌مشی همکاری آینده ساواک و موساد، زمینه‌های مناسبی برای تحرکات اطلاعاتی موساد فراهم می‌آورد. به لحاظ اهمیت فراوان این جلسه و امکان بررسی دیدگاه رئیس موساد و کمیته اطلاعاتی مشترک که در پی آن تشکیل شد، موضوعات مطرح شده در این جلسات بر اساس گزارش ساواک به‌طور کامل و به شرح زیر آورده می‌شود:

طبق تصمیمات متخذه قبلی، روز دوشنبه ۲۴ مرداد، جلسه کمیته هماهنگی رؤسای سازمانهای اطلاعاتی ایران و اسرائیل با حضور سپهبد یختیار، آقایان هارل، کاروز، سرتیپ پاکروان و سرتیپ علوی کیا منعقد شد. آقای هارل اظهارات زیر را نمود:

با توجه به وضع حساس دو کشور و شرایط بحرانی جهانی، چنانچه در سیاست عالی و در فعالیت بین‌المللی دو کشور هماهنگی ایجاد شود و درباره هدفهای کلی که بین دو کشور می‌باشد، تبادل نظر، مشورت و توافق به عمل آید، بدون شک خواهیم توانست در صحنه بین‌المللی نقش مؤثری بازی کنیم و خطراتی که قابل توجه می‌باشد، رفع سازیم.

در اینجا آقای هارل تذکر داد که وضع جهان و خاورمیانه طوری است که پشتیبانی و حفظ منافع ایران از لحاظ اسرائیل جنبه حیاتی دارد و هر عملی که دولت اسرائیل به نفع ایران انجام می‌دهد، در حقیقت قدمی است که به نفع خود اسرائیل برداشته شده است و بنابراین باید تصریح کرد که هر نوع کمک اسرائیل به ایران بدون توقع هیچ‌گونه عمل متقابلی از طرف دولت شاهنشاهی است و ما اکنون اصراری درباره مبادله نمایندگی سیاسی بین دو کشور نداریم. البته دولت اسرائیل امیدوار است که در آتی این منظور عملی بشود؛ ولی موضوع مزبور فعلاً مطرح نیست.

۱. هدفهای کلی:

آقای هارل متذکر شد که هدفهای کلی کار در مرحله حاضر عبارت است از:

- جلوگیری از هرگونه افزایش قدرت ناصر؛
- رفع حمله تبلیغاتی که جمال عبدالناصر با تشریک مساعی روسها علیه ایران آغاز کرده است. در این خصوص، اقدام عمومی در فاش کردن ماهیت حقیقی عبدالناصر و سیاست او لازم است؛
- تقویت ایران از نقطه نظر سیاسی و اقتصادی تا مبانی ثبات و پایداری ایران مستحکم‌تر شود. دولت اسرائیل حاضر است که تمام امکانات خود را، بدون

هیچ‌گونه قید و شرط و با تمام قدرت و با رعایت تمام شرایطی که فعلاً باید دولت ایران ملاحظه نماید، در اختیار ایران بگذارد.

۲. نحوه همکاری:

همکاری می‌تواند در حیطه‌های زیر به طور مؤثری صورت گیرد:

- حیطه سیاسی
- حیطه تبلیغاتی
- حیطه اجتماعی

حیطه سیاسی: چنانچه در کشورهای مهم، نمایندگیهای سیاسی دو کشور طبق دستورات مرکز تبادل نظر و مشورت به عمل آورند و برای حل مسائل جاری راه مشترکی آغاز شود، زودتر و مؤثرتر به منظور خود نائل خواهیم شد و شاید بعضی مسائل که به تنهایی قابل حل نبودند، به آسانی راه‌حل پیدا کنند. نمایندگیهای دولت اسرائیل تمام تجربیات و معلومات خود را در اختیار نمایندگان ایران خواهد گذاشت. «لویی»های [لابیهای] موجود را به کار خواهیم برد و به نمایندگان ایران در اداره عمل «لویی» [لابی] راهنمایی خواهیم کرد. شرط موفقیت این است که نمایندگیهای خارجی ایران، که به طور کلی ضعیف می‌باشند، به طور شایسته‌ای تقویت شوند و باید به طور قطع برای این منظور در سفارتخانه‌های مهم، تعداد کارمندان ورزیده و شایسته افزایش یابد؛ زیرا در وضع حاضر امکانات اغلب سفارتخانه‌ها به قدری محدود است که قادر به انجام وظایف محوله نمی‌باشند.

حیطه تبلیغاتی: با در نظر گرفتن حمله تبلیغاتی بی‌سابقه‌ای که علیه ایران جریان دارد، باید تمام وسایل را به کار برد تا از شدت این حمله کاسته شود. برای این منظور باید آشنایی کامل با محیط مطبوعاتی کشورهای مختلف داشت و با شخصیت‌های متنفذ این محافل تماس نزدیکی برقرار شود و در محیط هر کشور طبق مختصات روانی آن کشور عمل نمود تا به نتیجه برسیم. نمایندگان دولت اسرائیل در خارج، در این خصوص معلومات خیلی وسیعی دارند که تماماً در اختیار نمایندگان ایرانی گذاشته خواهد شد. ضمناً برای اعمال نفوذ در سایر رشته‌های تبلیغاتی مانند رادیو، تلویزیون و غیره می‌توان اقدامات مؤثری در نظر گرفت.

حیطه اجتماعی و روابط عمومی و اقتصادی: چنانچه با طرق عمل مناسب، فعالیت‌های دامنه‌داری برای برقراری تماس با شخصیت‌های مؤثر در طبقات مختلف انجام شود، می‌توان از خیلی امکانات، که تا به حال دست‌نخورده مانده، استفاده

نمود. به عبارت دیگر، باید سازمانهای روابط عمومی مجهز و منظمی (که تاکنون یا وجود نداشته و یا به نحو غلطی اداره می شده) تأسیس کرد. در این مورد، آقای هارل گفت که دولت اسرائیل از مؤسسات خصوصی موجود تجربه بدی دارد و به این نتیجه رسیده که آنها از مقتضیات و اوضاع حقیقی کشورهای ما بیش از حد بی اطلاع هستند و بالتجربه نمی توانند عمل مفیدی انجام دهند و، با در نظر گرفتن این تجربه، دولت اسرائیل تصمیم گرفت که عمل روابط عمومی را رأساً انجام دهد و تا به حال نتیجه رضایت بخشی حاصل شده است. اسرائیل نه فقط حاضر است دستگاه خود را در اختیار ایران بگذارد، بلکه نمایندگیهای ایرانی را کمک خواهد کرد تا دستگاه مشابهی برپا کند. وقتی دستگاه مؤثری ایجاد شد، به خودی خود خیلی از مسائل تبلیغاتی و اقتصادی راه حل مناسبی پیدا خواهند کرد.

۳. پیشنهاد برای اقدامات اولیه:

آقای هارل پیشنهاد نمود هرچه زودتر بین وزرای امور خارجه دو کشور ملاقاتی به عمل آید تا مسائل فوری همکاری و هماهنگی مطرح گردد. چنانچه در آتیه نزدیک چنین ملاقاتی میسر نمی باشد، اجازه داده شود که وزیر امور خارجه اسرائیل، نماینده تام الاختیاری نزد آقای آرام اعزام دارد تا مذاکرات لازم را به عمل آورند. سپس باید به نمایندگیهای سیاسی دو کشور در نقاط مهم دنیا دستورات لازم صادر شود و به این منظور پیشنهاد می شود گروه کار که از یک نفر ایرانی و یک نفر اسرائیلی مرکب خواهد بود، تشکیل و به نقاط مورد نظر اعزام شوند تا در محل، ترتیبات لازم همکاری دو جانبه را بدهند.

سپس بختیار در اینجا اظهار داشت پس از اینکه مطالب بالا به شرف عرض رسید و مورد تصویب واقع شد، ترتیب لازم برای همکاری دو کشور داده خواهد شد.^۳

در قسمت دوم مذاکرات، ترتیبات همکاری بین مأموران دو سرویس مورد مطالعه واقع شد و عملیاتی که تا آن زمان انجام گرفته بود، مرور و اصلاحات لازم برای پیشرفت کار مطرح شد. این جلسات با حضور مقامات دو سازمان جهت برنامه ریزی، انجام و شروع همکاری عملی ادامه یافت. در گزارش ساواک از کمیته اطلاعاتی مشترک ایران و اسرائیل آمده است:

۳. عبدالرحمن احمدی. ساواک و دستگاه اطلاعاتی اسرائیل. تهران، مؤسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی، ۱۳۸۱. صص ۱۵۳-۱۴۹.

سرهنگ تیمرودی، تیمسار نصیری و عزری

در تاریخ ۲۴، ۲۵ و ۲۶ مرداد ۱۳۳۹ (مطابق با ۱۶، ۱۵ و ۱۷ اوت ۱۹۶۰) کمیته اطلاعاتی مشترک ایران و اسرائیل مرکب از آقایان آلموگ، رابکین، بیابایی به نمایندگی از طرف اسرائیل و انصاری، عظیمی، کاوه، عالیخانی از طرف ایران تشکیل شد. دستور کمیته به شرح زیر بود:

۱. فعالیتهای علیه سوریه و مصر از لبنان:

الف) سرویس ایران یک نفر با پوشش مناسب در سفارت ایران در بیروت مستقر سازد. این شخص ممکن است به وسیله سرویس اسرائیل تعلیم داده شده و با محیط خدمتی خود آشنا گردد. از طرف سرویس اسرائیل وسایل ارتباط لازم در

اختیار او گذارده خواهد شد.

ب) باید از وجود ایرانیهای مقیم لبنان [و لبنانیها و سوریهای مخالف ناصر مقیم لبنان (که شناخته نشده‌اند)، برای ایجاد شبکه اطلاعاتی کسب اطلاع از سوریه استفاده نمود. سرویس اسرائیل حاضر است فهرست تعدادی اشخاص نشان‌شده را در اختیار سرویس ایران گذارده و حتی المقدور راجع به تحقیق در اطراف نشان‌شده‌ها و استخدام اشخاص مناسب به سرویس ایران کمک نماید.

ج) تحقیق درباره نمایندگیهای مختلف لبنان که در سوریه مستقر می‌باشند (از قبیل نمایندگی تجارتي، بانکی، بیمه، حمل و نقل و غیره) و بررسی درباره امکان استفاده اطلاعاتی از طریق این نمایندگیها.

۲. فعالیت علیه سوریه و مصر از کشورهای بیطرف دیگر:

الف) بررسی امکان عملیات علیه مصر از طریق کشورهای لیبی، سودان و عربستان سعودی.

ب) بررسی امکان استفاده از سودانیهایی که در مصر کارمند ادارات دولتی هستند و به آنها از طرف دولت مصر به منظور مستغفی کردن آنها فشار آورده می‌شود و بالتیجه این اشخاص از دستگاه ناراضی هستند.

ج) در هر نقطه از جهان که دو کشور ایران و ج.م.ع^۴ نمایندگی سیاسی دارند، مأمورین سرویس ایران اشخاص مناسبی را در بین کارمندان نمایندگی سیاسی ج.م.ع نشان کرده و به تدریج در مورد استخدام این قبیل نشان‌شده‌ها کمک خواهد کرد.

۳. استخدام مأمور ویژه:

دو سرویس ایران و اسرائیل فعالیت مشترک فعلی خود را به منظور استخدام و تربیت مأمور توسعه خواهند داد. سرویس اسرائیل حاضر است برای تعلیم مأمورین سرویس ایرانی (به طور نظری و عملی) در صورت لزوم به نقاط دیگر جهان نیز کارشناسانی بفرستد.

۴. وسایل ارتباطی:

سرویس اسرائیل برای تکمیل وسایل ارتباط مأمورین سرویس ایران حاضر است، هرگونه وسیله از قبیل بیسیم، مرکب نامرئی، وسایل عکاسی، مخفی کردن

پیام و غیره را در اختیار سرویس ایران بگذارد و طرز به کار بردن آنها را نیز تعلیم دهد. سرویس ایران صورت نیازمندیهای خود را تهیه و به سرویس اسرائیل خواهد داد.

۵. شروع عملیات مخصوص:

عملیات مخصوص دو سرویس باید با توجه به دو اصل صورت گیرد: (یکم): بررسی فعالیتهای اطلاعاتی و تخریبی ناصر در خاورمیانه و مقابله با آنها. در این مورد لازم است نحوه نفوذ در سازمان اطلاعاتی مصر و سوریه و روش رسوخ در میان عوامل ناصر و پایگاههای وی در خاورمیانه و کشورهای دوست دیگر مورد مطالعه قرار گیرد.

(دوم): نقطه ضعف ناصر در سوریه است. بنابراین، باید نهایت کوشش را برای کسب اطلاع از وضع سوریه به کار برد و درباره شرایط فعلی محافل و طبقات مختلف این کشور دقیقاً تحقیق کرد و با توجه به آنها برای وارد آوردن ضربه مهلک به ناصر در سوریه از وضعیت مناسب استفاده نمود. با توجه به نکات فوق توصیه‌های زیر می‌شود:

الف) اقدام به عملیات ویژه مشترک در کشورهای عرب با توجه به امکانات ارتباطی ایران (استفاده از محافل اقتصادی سوریه که از ناصر بیزار هستند و همچنین، بررسی امکان به کار بردن اعضای حزب منحل به‌عش). هدف این عملیات کشف فعالیت محافل مصری و طرفدار مصری و پیدا نمودن طرف مقابله با آنها است.

ب) بررسی روابط فعلی ایران و سوریه پس از قطع روابط سیاسی با ج.م.ع. در این مورد باید امکان استفاده از تجار سوری مقیم ایران، پرواز هواپیماهای ایرانی از فراز سوریه و رفت و آمد کشتیهای ایرانی را در بنادر ج.م.ع مورد نظر قرار داد. ج) کسب اطلاع از مدارکی که احتمالاً در سفارت ج.م.ع در ایران موجود است.

۶. تهیه اسناد برای مأمورین ویژه:

سرویس ایرانی حاضر است مدارک هویت لازم (شناسنامه و گذرنامه) جهت مأمورین اسرائیلی را که به صورت ایرانی به کشورهای عرب اعزام می‌شوند، تهیه نمایند.

۷. تحقیق از منابع ناآگاه:

باید به مأمورین اطلاعاتی دو سرویس، اهمیت استفاده از منابع ناآگاه توضیح و

تعلیمات کافی داده شود. منابع ناآگاه در صورتی که به نحو زیرکانه و صحیحی مورد استفاده قرار گیرند، یکی از مفیدترین و سرشارترین منابع اطلاعاتی می‌باشند. دو سرویس باید مرتباً فهرستی از مطالبی (۱) که می‌توان درباره آنها اطلاعاتی از منابع ناآگاه تهیه کرد، در اختیار مأمورین خود بگذارند.

— به منظور تسهیل امکان اجرای برنامه فوق، سرویس ایرانی یک مأمور برای ارتباط با سرویس اسرائیل معرفی خواهد کرد.

— به منظور بررسی نتیجه فعالیتهای محوله در مورد پیشنهادات بالا و تشخیص معایب و نواقص و طرق مرتفع ساختن آنها کمیته اطلاعاتی مشترک دو سرویس، سه ماه دیگر از این تاریخ در اسرائیل تشکیل جلسه خواهد داد.^۵

درباره دیدگاههای مطرح شده از سوی ایسر هازل — رئیس موساد — می‌توان به چند مسئله اشاره کرد که عبارت‌اند از:

(الف) در حالی که تهدیدات امنیتی، اسرائیل را به شدت آسیب‌پذیر کرده و به عنوان خطری جدی برای آن رژیم تلقی می‌شد و نسبتاً در انزوای سیاسی به سر می‌برد، رئیس موساد در ابتدای سخن خود، فضای موجود را به گونه‌ای صحنه‌آرایی می‌کند که گویا خطر برای ایران به مراتب بیشتر از اسرائیل است و تا آن حد پیش می‌رود که نیاز به پشتیبانی اسرائیل را برای حفظ منافع ایران حیاتی می‌داند.

(ب) رئیس موساد اظهار می‌دارد «دولت اسرائیل حاضر است که با تمام امکانات خود بدون هیچ‌گونه قید و شرط و با تمام قدرت و با رعایت تمام شرایطی که فعلاً باید دولت ایران ملاحظه نماید، در اختیار ایران بگذارد.» اما در عمل به هیچ عنوان چنین نیست و اسرائیل همواره منافع خود را مورد توجه قرار داده و هیچ‌گاه حاضر نمی‌شود بدون چشمداشت خاص، امکانات مناسبی در اختیار ایران قرار دهد.

(ج) بزرگنمایی خطر ناصر — رئیس‌جمهور مصر — به عنوان دشمن مشترک، به گونه‌ای که این روند در تبلیغات و دیدارهای دیگر مقامات اسرائیل نیز ادامه یافت، سرانجام منتهی به قطع روابط سیاسی ده ساله بین ایران و مصر شد.

(د) در حیطه سیاسی، رئیس موساد با ضعیف خواندن نمایندگیهای خارجی ایران، تلاش دارد تا به عنوان انتقال تجربیات و معلومات اسرائیلیها به نمایندگان سیاسی ایران،

از چپ: حسن ظرفانیان و بهرام آریانا در مقر فرماندهی ارتش اسرائیل [۱۶-۸۹۳ط]

با نفوذ در این بخش مهم و از طریق تحت پوشش قرار دادن ایران در دیگر کشورهای جهان، تبلیغات مورد نظر خود را پیاده کند.

و) در حیطه تبلیغاتی، رئیس موساد چنان شیوه تبلیغاتی بی سابقه‌ای را در مورد ایران به کار می‌برد که گویا جای ایران و اسرائیل نسبت به غضب یک سرزمین و عدم پذیرش بین‌المللی عوض شده است.

بنابراین، در مجموع، در این جلسه با وجودی که مقامات عالیرتبه به‌ویژه رئیس ساواک حضور دارند، اما بسیار منفعل ظاهر می‌شوند و گرداننده اصلی و تعیین‌کننده خط‌مشی، آینده همکاری موساد و ساواک، ریاست موساد است. در پی این قبیل جلسات بود که شرایط بسیار مناسبی برای فعالیت اطلاعاتی گسترده اسرائیل در ایران فراهم شد.

۲. مبادله اطلاعات

یکی از جنبه‌های مهم همکاری‌های ساواک و موساد تبادل اطلاعات بود که از طریق دست‌برد به اسناد سفارتخانه‌های عربی و عکاسی مخفیانه از محتوای کیفی دیپلماتیک به دست می‌آمد. در این مورد، پول و زن ابزارهای معمول در بهره‌برداری از نقاط ضعف اعراب محسوب می‌شدند. در سال ۱۹۶۲ پس از ملاقات مایر آمیت، رئیس اطلاعات نظامی اسرائیل که یک سال بعد به ریاست موساد رسید، با یک مقام بلندپایه ساواک در مورد نحوه استفاده از این شیوه‌های کسب اطلاعات، توافق به عمل آمد. مقامات دو سرویس، اطلاعاتی را که از راه‌های مختلف به دست می‌آوردند و مورد علاقه طرف مقابل نیز بود، در اختیار یکدیگر قرار می‌دادند. تبادل اطلاعات بین دو کشور به سه صورت انجام می‌گرفت:^۶

الف: نیازمندی‌های اسرائیل و ایران در زمینه اطلاع از فعالیتهای ارتشهای عراق و افغانستان و دیگر موضوعات مورد علاقه به صورت سؤالی‌های کتبی مبادله می‌شد و در صورتی که هر طرف جوابی داشت، برای طرف مقابل می‌فرستاد. در مواردی نیز نماینده یکی از سرویسها در ملاقات با نماینده سرویس دیگر یا احیاناً مسئولان آن، به‌طور شفاهی یا با درخواست کتبی تقاضای کسب اطلاعات کرده و از این طریق هر ماه

۶. تقی نجاری‌زاد، ساواک و موساد، تهران، انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۱، صص ۶۴-۶۳.

اطلاعات زیادی بین دو طرف مبادله می‌شده است. به عنوان مثال، در سه ماهه منتهی به اسفند ۱۳۵۱، در مجموع، ۱۸۷ گزارش بین ساواک و موساد مبادله شده است. گزارشهای ارسالی موساد برای ساواک بیشتر حاوی مطالبی درباره با فعالیت سازمانهای فلسطینی، روابط اعراب با یکدیگر و همچنین تجزیه و تحلیل اوضاع داخلی کشورهای عرب بود. ایران نیز بیشتر اخبار مربوط به عراق، اوضاع افغانستان و دیگر کشورهای منطقه را برای موساد می‌فرستاد.

ب: ملاقاتهایی که مقامات و مسئولان دو سرویس با یکدیگر داشتند. در این ملاقاتها دو طرف درباره موضوعات مورد علاقه مذاکره و اطلاعات لازم را مبادله می‌کردند.

ج: سالی چند بار گروههای اطلاعاتی دو طرف، برای تبادل اطلاعات به کشورهای یکدیگر مسافرت می‌کردند. در کنفرانسهایی سه‌جانبه نیز که هر ساله با ترکیه و اسیوی تشکیل می‌شد، ساواک و موساد و سرویس امنیتی کشور سوم، یعنی ترکیه یا اسیوی اطلاعات لازم را مبادله می‌کردند.

اسرائیلیها گاهی اقدام به فروش اطلاعات خود به آمریکا نیز می‌کردند. در یک مورد، اطلاعاتی درباره هواپیماهای میگ روسی که به عراق تحویل داده شده بود، به دست آمد. ساواک بلافاصله اطلاعات مزبور را در اختیار موساد و سپس سیا قرار داد. هنگامی که مقامات موساد، قصد فروش همان اطلاعات را به سازمان سیا داشتند، مطلع شدند که ساواک قبلاً آن اخبار را بدون دریافت وجهی در اختیار سیا قرار داده است.^۷

مبادله اطلاعات و همکاری در این زمینه بین رژیم ایران و اسرائیل محدود به مبارزه با دشمنان مشترک خارج از مرزهایشان نبود. در اوایل ۱۳۵۰ که مخالفت با برنامه‌های شاه شدت گرفت، موساد اطلاعات ارزشمندی درباره فعالیتهای گروههای چریکی شهری مانند مجاهدین خلق و فداییان خلق، که با ساف روابطی داشتند، به ساواک داد و پیشنهاد همکاری برای خنثی‌سازی فعالیتهای آنها را مطرح ساخت. البته این همکاری به صورت کاملاً محرمانه باقی ماند تا این مسئله موجب عصبانیت مخالفان، که خواستار دوری ایران از اسرائیل به نفع اعراب بودند، نشود. همچنین اطلاعاتی راجع به فعالیتهای دانشجویان ایرانی خارج از کشور به مقامات مربوط ارائه دادند.^۸

بعضی اوقات، اسرائیل موارد خاصی را به منظور کسب اطلاعات به ساواک سفارش

۸. علی‌اکبر ولایتی، همان، صص ۲۰۸-۲۰۷.

۷. همان، صص ۶۵-۶۴.

می‌داد. ساواک نیز، بی‌هیچ‌گونه تأملی و در اسرع وقت، تقاضاهای رژیم صهیونیستی را به مرحله اجرا درمی‌آورد. تهیه فیلم رژه نیروهای مسلح عراقی در سال ۱۳۵۴، تهیه نقشه یک شرکت لهستانی به نام پل سرویس (Pole Service) و بررسی و اظهارنظر درباره اوضاع داخلی عراق، نمونه‌هایی از این‌گونه فعالیتها بودند. در نامه مورخ ۲۵۳۵/۱۰/۱۷ [۱۳۵۵] نمایندگی اسرائیل به ساواک در مورد نوع اطلاعات درخواستی موساد از ساواک در ارتباط با مسائل داخلی عراق چنین آمده است:

۱. گفته می‌شود که دولت عراق با مشکلات زیر روبه‌رو است:

الف) تجدید فعالیت اکراد در شمال؛

ب) فعالیت کمونیستها علیه رژیم؛

ج) اغتشاش احتمالی در ارتش.

۲. در مقابل این مسائل، ترس از یک کودتای احتمالی نیز وجود دارد.

۳. متشکر می‌شویم نظر شما را درباره موارد زیر بدانیم:

الف) تأیید قسمت «الف» و قسمت «ج»

ب) تا چه حد دولت عراق با مسائل ذکر شده در بالا مقابله می‌کند؟

ج) فعالیت اکراد در شمال تا چه حد است؟ چه کسی اکراد را تحریک می‌کند و تا

چه حد فعالیت آنها رژیم عراق را تهدید می‌کند؟

د) کدام‌یک از محافل ارتش عراق با رژیم مخالف هستند؟ قدرت آنها تا چه حد است؟ آیا با سایر عوامل مخالف همکاری می‌کنند و در صورت مثبت بودن تا چه حد؟

ه) حداکثر اطلاعات در مورد فعالیت‌های ناسیونالیستها، طرفداران ناصر، کمونیستها و اخوان المسلمین علیه رژیم؛

و) آیا مخالفین دولت متشکل می‌باشند؟ و در صورت مثبت بودن، کدام

دستجات سیاسی هستند و ارتش در آنها سهمی دارد یا نه؟

ز) فعالیت مخفی سوریه در عراق که هدف آن برهم زدن رژیم عراق می‌باشد؛

۴. اقدام فوری شما در مورد سؤالات بالا موجب تشکر فراوان است.^۹

شبکه موساد با نفوذ گسترده در ساواک به آسانی می‌توانست اطلاعات مورد نظر خود را از طریق ساواک به دست آورد که نمونه‌های یاد شده در فوق تنها بخشی از خواسته‌های موساد بوده است. در واقع، می‌توان گفت در برخی از مواقع، ساواک به

منزله شعبه‌ای از سازمانهای جاسوسی اسرائیل عمل می‌کرد.

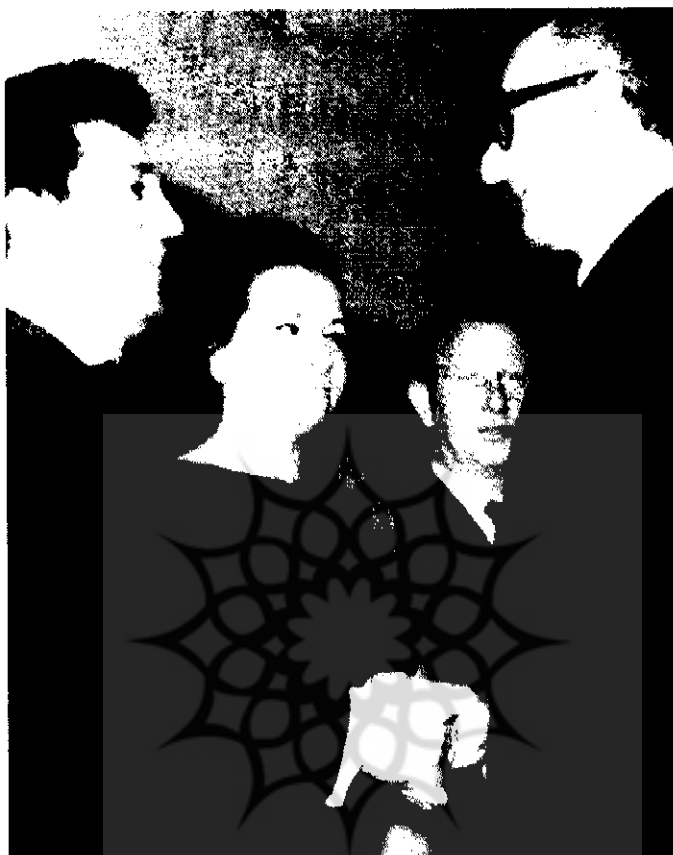
۳. تقویت ساواک از طریق آموزش

بررسی و مطالعه روابط امنیتی ایران و اسرائیل بیان‌کننده این واقعیت است که اسرائیل، مؤثرترین و بیشترین نقش را در هدایت، تقویت و گسترش ساواک از طریق آموزش کارکنان ساواک به عنوان بهترین شیوه برای تحقق اهداف خود اجرا کرده است. هرچند در ابتدا آمریکاییها نقش اصلی را در تأسیس ساواک به عهده داشتند، اما پس از مدتی زمینه را برای سوق دادن ساواک به سمت اسرائیل فراهم کردند تا از آن به عنوان ابزار اطلاعاتی کارآمدی در جهت منافعشان بهره گیرند. ارتشبد حسین فردوست که به دستور محمدرضا پهلوی در سال ۱۳۴۰ به عنوان قائم‌مقام ساواک مأموریت یافت تا به سازماندهی آن بپردازد، در این باره می‌گوید:

طی پنج سالی که از تأسیس ساواک می‌گذشت، هیئت مستشاری آمریکا آموزشهایی داده بود که به هیچ‌وجه کفایت نمی‌کرد و معلوم شد که بیش از این حاضر به همکاری نیستند. اطلاع داشتیم که تشکیلات اطلاعات اسرائیل بسیار قوی است؛ زیرا برخی افراد یهودی در کشورهای اروپا و آمریکای شمالی در مشاغل حساس اطلاعاتی شاغل بوده‌اند و این افراد پس از تشکیل کشور اسرائیل، سازمانهای اطلاعاتی و امنیتی آن را تشکیل داده‌اند. لذا به کمک نیروی آموزش ساواک را سازمان دادم. در آغاز دو یا سه تیم و هر تیم مرکب از حدود ده نفر از ادارات کل عملیاتی برای آموزش به اسرائیل اعزام شدند. مدت آموزش هر تیم بین یک تا دو سال و نتیجه آموزش، عالی بود. این نشان می‌داد که اسرائیلیها برای دوستی با محمدرضا بهای زیادی قائل‌اند و روی نقش ساواک در آینده منطقه حساب جدی باز کرده‌اند. هیئت مستشاری امریکادر ساواک به حدی بیفایده شده بود که عذرشان را خواستم و آنها نیز با خوشحالی رفتند. مشخص بود که امریکاییها و انگلیسیها تماماً امکانات خود را از ساواک دریغ می‌کنند و بی‌تفاوتی نشان می‌دهند تا ساواک هرچه بیشتر به سمت اسرائیل سوق یابد. چنین نیز شد.^{۱۰}

چند ویژگی منحصر به فرد در سرویس جاسوسی اسرائیل موجب شد تا به عنوان سرویس جایگزین انتخاب شود. این ویژگیها به اختصار عبارت‌اند از:

۱۰. حسین فردوست. ظهور و سقوط سلطنت پهلوی. تهران. انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۰. ج ۱، صص ۴۴۵-۴۴۲.

ژوژگاه تیسار کاوه از سران ساواک

۱. پیشینه کارهای اطلاعاتی اسرائیل، نه به زمان تأسیس آن رژیم، که به سالهای پیش از آن برمی‌گردد. یهودیان در نقاط مختلف دنیا پراکنده بودند و بسیاری از این افراد در سازمانهای اطلاعاتی کشورهای مختلف به کار مشغول بودند و در رده‌های بالایی قرار داشتند که البته این سیر پس از حاکمیت رژیم اسرائیل ادامه داشته و دارد. در تاریخچه تشکیلات سازمانهای جاسوسی دنیا، اسامی مختلفی از صهیونیستها به چشم می‌خورد که نقش اساسی و چشمگیری در تصمیم‌گیریها داشتند.

۲. سازمان اطلاعاتی اسرائیل، بنا به ویژگیهای خاص خود، دارای ارتباطات تنگاتنگی با سرویسهای مختلف جاسوسی بوده است به طوری که بعضی اوقات،

رؤسای سرویسهای دیگر را بیشتر می‌توان اسرائیلی خطاب کرد. برای نمونه می‌توان به جیمز انگلتن - معاون و رئیس بخش ضد جاسوسی سازمان سیا، و روابط بسیار نزدیکش با موساد اشاره کرد. روابط نامبرده با اسرائیل آن قدر نزدیک بود که از وی به عنوان عامل اسرائیلیها یاد می‌شد. اسرائیلیها هم به پاس قدردانی از خدمات بیشمار انگلتن بنای یادبودی از او در سرزمینهای اشغالی ساخته‌اند؛

۳. آموزش یکی از تخصصهای مطلوب و چشمگیر سازمان اطلاعاتی اسرائیل بوده و هست. اسرائیل در امر راه‌اندازی، آموزش، سازماندهی و اداره سرویسهای اطلاعاتی - امنیتی، تخصصی ویژه دارد؛

۴. اسرائیل به دنبال متحدان و پوششهای مناسب برای عملیات اطلاعاتی خود در خاورمیانه و خصوصاً کشورهای اسلامی بود و از توانایی فوق‌العاده‌ای در اجرای عملیات اطلاعاتی در خاورمیانه برخوردار بود.^{۱۱}

با توجه به این خصوصیات، اسرائیل به عنوان سرویس جایگزین، هدایت آموزش نیروهای ساواک را برعهده گرفت. چگونگی روند آموزش خط‌شناسی یکی از مصادیق بسیار گویا از سوق دادن و نزدیک ساختن ساواک به وسیله آمریکا و انگلیس به سوی اسرائیل است. فردوست این موضوع را چنین تشریح کرده است.

مدتی پس از ورود به ساواک متوجه شدم که یکی از مسائل کوچکی که اداره کل سوم همیشه با آن دست به‌گریبان است، مسئله خط‌شناسی است. نامه‌هایی به دست می‌آمد که فردی با تغییر خط اصلی خود نوشته بود و تشخیص اینکه این خط متعلق به اوست، غیرممکن [بود]. دریافتیم که در ساواک خط‌شناسی وجود ندارد. از رئیس MI-6 سفارت انگلیس درخواست کمک کردم. پس از چند ماه معطلی گفت: «در سازمانهای ما چنین تخصصی وجود ندارد!» باور نکردم و به سراغ رئیس سیا در سفارت آمریکا رفتم. ایشان نیز پس از مدتی معطلی پاسخ داد که چنین تخصصی نداریم. بعدها مدرک مستند پیدا کردم که هم MI-6 و هم سیا در عالی‌ترین سطوح، تعدادی متخصصین خط‌شناسی دارند. از هر دو گله کردم و بی‌نتیجه بود. به سراغ اسرائیل رفتم. نیروی یکی از بهترین خط‌شناسان در رده بین‌المللی را به تهران اعزام داشت که شاید در جهان کم‌نظیر بود.^{۱۲}

۱۱. عبدالرحمن احمدی، همان، صص ۹۴-۸۷.

۱۲. حسین فردوست، همان، صص ۲۴۷-۲۴۶.

- دوره ضد اطلاعات از دیگر دوره‌های آموزشی موساد برای کارکنان ساواک بود که طی آن، مأموران ساواک با فنون و روشهای ضد جاسوسی و مطالب مربوط به آن آشنا می‌شدند. یکی از دوره‌های ضد اطلاعات برای مأموران ساواک، که در نیمه دوم آبان ماه ۱۳۵۵ در اسرائیل تشکیل شد، موضوعات زیر را جزو برنامه آموزشی قرار داده بود:
۱. تشکیلات سیاسی و اداری شوروی
  ۲. موقعیت شوروی در چارچوب روابط داخلی کشورهای بلوک شرق
  ۳. موقعیت سرویسهای امنیتی در تشکیلات سیاسی اروپای شرقی
  ۴. نظریات و مضامع سرویسهای شوروی
  ۵. تصویری از یک رهبر عملیات اروپای شرقی
  ۶. تشکیلات سازمانهای امنیتی اروپای شرقی
  ۷. اقتصاد شوروی
  ۸. چین و خاورمیانه
  ۹. کشمکش اعراب و اسرائیل و اثر آن در خاورمیانه
  ۱۰. روانشناسی عملی از نقطه نظر اداره منابع
  ۱۱. شگرد کار سرویسهای اطلاعاتی بلوک کمونیست
  ۱۲. مارکسیسم به عنوان عامل اساسی ایدئولوژیک جنبشهای چپ در جهان
  ۱۳. استدلال سازمانهای تروریستی برای عملیات خرابکاری (مخصوصاً در مورد کشتارهای دسته جمعی، تله‌های انفجاری و پرتاب بمب)
  ۱۴. سازمانهای تروریستی بین‌المللی، طبقه‌بندی و فعالیتهای مربوط به آنها
  ۱۵. پوشش اساسی
  ۱۶. سرویسهای اطلاعاتی اعراب
  ۱۷. وسایل تکنیکی مورد استفاده خصم (مخصوصاً وسایل پوششی).^{۱۳}
- از آنجا که سازمان موساد از اهمیت و تأثیرگذاری آموزش در ساواک در راستای اهداف خود آگاه بود، سعی داشت تا در هر موقعیتی آمادگی لازم را برای برگزاری دوره‌های آموزشی کارکنان ساواک، چه در ایران و چه در اسرائیل، ابراز کند. در یکی از گزارشهای ساواک در این باره آمده است:

۱۳. تقی نجاری‌راد، همان، صص ۶۸-۶۷.

سران پلیس ایران با آباابان

... چنانچه ساواک تمایل داشته باشد، سرویس اسرائیل آماده است امکانات آموزشی خود را در اختیار ساواک بگذارد و در این زمینه پیشنهاد می‌شود یا کارمندان ساواک برای طی دوره به کشور اسرائیل اعزام گردند یا سرویس اسرائیل، استاد متخصص برای دوره‌های آموزشی کوتاه‌مدت یا آموزش عملی هنگام کار برای مدت طولانی به تهران اعزام دارد...

در ادامه گزارش، اداره کل آموزش ساواک پیشنهاد خود را درباره آمادگی موساد، چنین طرح کرده است:

نظر به اینکه همکاریهای آموزشی سرویس اسرائیل با ساواک همواره مؤثر و مفید بوده است، لذا پیشنهاد می‌شود در آینده، با توجه به ماهیت موضوع آموزش، در مواقع لزوم از هر دو روش اعزام کارمندان ساواک به کشور اسرائیل و استاد متخصص از سرویس اسرائیل به تهران استفاده شود. البته اعزام یک کارمند کارشناسی آموزشی ساواک به کشور اسرائیل برای مدت نسبتاً طولانی به منظور

حفظ استمرار همکاریهای آموزشی، اخذ جزئیات و بالا بردن سطح تخصص که طی این مدت به کارشناسان درجه یک آموزشی تبدیل گردد، می‌تواند از اولویت خاصی برخوردار باشد.^{۱۴}

ساواک امکانات قابل توجهی را در اختیار کارشناسان اسرائیلی، که برای آموزش به تهران اعزام می‌شدند، قرار می‌داد و حتی آمادگی پذیرایی خانواده‌های آنان را نیز داشت. به عنوان نمونه، درباره یکی از کارشناسان خط‌شناسی به نام هگاگ در یکی از اسناد ساواک به تاریخ ۳۰ سپتامبر ۱۹۷۰ (۱۳۴۹/۷/۷) چنین آمده است:

... ما علاقه‌مندیم در صورتی که برای شما امکان داشته باشد و آقای Hagag لازم بدانند، مدت اقامت ایشان برای شش ماه تا یک سال ادامه یابد. همچنین، خوشوقت می‌شویم در صورت تمایل، ایشان با خانواده خود به ایران مسافرت نموده و در اینجا اقامت نمایند. همان‌طوری که اطلاع دارید، سرویس ما آماده است کلیه مخارج آقای Hagag در تهران را به عهده بگیرد. این هزینه‌ها شامل منزل، آشپز، اتومبیل، راننده و هرگونه وسایل لازم دیگری می‌باشد. کلیه هزینه خانواده ایشان نیز به عهده سرویس ما خواهد بود.^{۱۵}

۷۴

آموزشهایی که اسرائیلیها به ایرانیها می‌دادند، تقریباً مسیر مشخصی را طی می‌کرد. با توجه به اسناد ساواک، می‌توان شیوه و نحوه عملکرد سازمان اطلاعاتی اسرائیل در ایران را به شکلی مستدل و طبقه‌بندی‌شده تعیین و خلاصه کرد. ارتباطات آموزشی ایران و اسرائیل به‌طور عمده از چهار مرحله تشکیل می‌شد که عبارت بودند از:

۱. شناسایی نیازها: در این مرحله، نیروهای اسرائیلی با توسل به اطلاعات و عملیات آشکار و پنهان خویش، نیازها و کاستیهای اطلاعاتی ایران را شناسایی می‌کردند؛
۲. تطبیح: اسرائیل پس از شناخت نیازمندیهای ایران، اطلاعات مبالغه‌آمیزی درباره امکانات خود به رؤسای ساواک منتقل می‌کرد؛

۳. آموزش ناکافی: رؤسای ساواک، پس از آنکه احساس می‌کردند نیاز آنها به وسیله اسرائیلی‌ها برآورده می‌شود، افرادی را به منظور آموزش به اسرائیل اعزام و یا استادانی را از اسرائیل دعوت می‌کردند. کارشناسان و مستشاران اسرائیلی، طی یک دوره فشرده و کوتاه‌مدت، فقط برخی نکات را به شاگردان خود منتقل می‌کردند. در این مرحله

۱۵. همان، ص ۱۶۵.

۱۴. تهمی نجاری‌راد، همان، صص ۱۹۹-۱۹۱.

اسرائیلیها سعی می‌کردند اشتیاق و عطش آموزشیاران ساواک را در این باره بیش از پیش تشدید کنند. شیوه مزبور بر این پایه استوار و متداول است که می‌گویند دو گروه به خرید و دریافت اطلاعات بیشتر، احساس نیاز نمی‌کنند. گروه اول آنهایی هستند که از مقوله مورد نظر هیچ نمی‌دانند؛ و گروه دوم افرادی هستند که در زمینه مورد نظر اطلاعات کافی دارند. از سوی دیگر، گروهی که اطلاعات ناقصی در یک زمینه دارند، شور و شوق و آفری برای کسب آن معلومات از خود نشان می‌دهند. لذا برای فروش اطلاعات باید مقداری از اطلاعات را به رایگان و با سهولت در اختیار متقاضی قرار داد؛

۴. مرحله نهایی: در این مرحله، متقاضی خواهان آموزش بود. لذا اسرائیل با شرایط مطلوب و دریافت هزینه بیشتری اقدام به آموزش می‌کرد.

مراحل چهارگانه فوق در بسیاری از موارد مشابه درخواست آموزش، صادق است.^{۱۶} سازمان اطلاعاتی اسرائیل با این روند توانست دوره‌های مختلف آموزشی را برای نیروهای ساواک برگزار کند و حتی برخی معتقدند که مأموران موساد فنون شکنجه را نیز به پرسنل ساواک تعلیم دادند. در همین زمینه، گازیوروسکی در کتاب سیاست خارجی آمریکا و شاه می‌نویسد:

عموماً برآنند که مأموران اطلاعاتی اسرائیل فنون شکنجه را به پرسنل ساواک می‌آموختند و به آنها در بازجویی زندانیان سیاسی کمک می‌کردند. با اینکه شواهد مطمئنی در این باره ندیده‌ام، بسیاری از مأمورین بازنشسته سیا که درباره روابط اطلاعاتی ایران و اسرائیل در این دوره اطلاع داشتند، روی هم رفته آن را رابطه‌ای بدون ممنوعیت توصیف کردند که نشان می‌دهد معتقدند چنین فعالیتهایی احتمالاً انجام شده است.^{۱۷}

بدین ترتیب، آموزشهای مورد نیاز ساواک در ابعاد مختلف از جمله آموزش بازجویی، ضدجاسوسی، ضدبراندازی، ارتباطات جاسوسی و آموزش رؤسای نمایندگی ساواک در خارج از کشور به وسیله استادان و کارشناسان برجسته موساد و با استفاده از جزوه‌ها، کتابها و فیلمهای آموزشی، و زیر نظر مؤثر ارتشبد حسین فردوست، به پرسنل ساواک تعلیم داده شد.

۱۶. عبدالرحمن احمدی، همان، صص ۱۰۶-۱۰۷.

۱۷. مارک. ج. گازیوروسکی. سیاست خارجی آمریکا و شاه. ترجمه فریدون فاطمی. تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۱.

۴. تقویت ساواک از طریق تجهیزات و وسایل کمک آموزشی موساد

ساواک بسیاری از وسایل مورد نیاز خود را در امر جاسوسی و کسب اطلاعات از اسرائیل خریداری می کرد که از جمله می توان به مواردی از قبیل ضبط صوتهای ویژه جاسوسی، مرکب نامرئی، دستگاههای اشعه ایکس و... اشاره کرد. در کمیته اطلاعاتی مشترک ایران و اسرائیل به تاریخ ۱۳۳۹، که در سالهای اولیه تأسیس ساواک تشکیل شده بود، توافق شد که سرویس اسرائیل برای تکمیل وسایل ارتباطی مأموران سرویس ایران هر گونه وسایل از قبیل بیسیم، مرکب نامرئی، وسایل عکاسی و مخفی کردن پیام و... را در اختیار سرویس ایران بگذارد و طرز استفاده آنها را نیز تعلیم دهد. بر مبنای این توافق سرویس ایران می بایست صورت نیازمندیهای خود را تهیه کند و به سرویس اسرائیل بدهد.^{۱۸}

دستگاه فرستنده با فرمان دور، از دیگر وسایل فنی مورد نظر ساواک بود که به کمک موساد از آمریکا خریداری کرد. ساعدی، مدیرکل اداره پنجم ساواک، در نامه شماره ۵۰۱/۱۰۰۰۴ مورخ ۵۱/۱۰/۲۷ به مدیریت کل اداره هشتم ساواک - درباره ویژگیهای دستگاه و دستور خرید و امور مربوط به آن چنین گزارش داده است:

۷۶

حسب الامر آن مدیریت کل در تاریخ ۱۳۵۱/۱۰/۲۰، سرکار سرهنگ کیخادر حضور آن مدیریت کل با نماینده دوستان زیتون (اسرائیل) در مورد فرستنده با فرمان دور مذاکره نمود و... ارزش آن در حدود ۱۱۰۰۰ دلار می باشد... دستور خرید در تاریخ ۱۳۵۰/۲/۲ به نمایندگی ساواک در آمریکا داده شد و چون از نظر طبقه بندی، خروج آن و تعدادی از سایر اقلام سفارش شده از کشور آمریکا مستلزم کسب اجازه از دولت آمریکا بود، در این مورد اقدامات لازم به عمل آمد و به زودی تحویل خواهد شد... چنانچه آن مدیریت کل صلاح می دانند، از آن طریق با نماینده سرویس دوستان زیتون مذاکره شود؛ مایل هستند یک نمونه از فرستنده مورد نظر را به عنوان آزمایش، تهیه و در اختیار این اداره قرار دهند...^{۱۹}

در یکی از درخواستهای خرید تجهیزات از اسرائیل، نماینده اداره کل پنجم ساواک پیشنهاد کرده بود که، با توجه به برخورداری سرویس اسرائیل از وسایل ضروری در

۱۸. عبدالرحمن احمدی، همان، صص ۱۱۴-۱۱۵.

۱۹. تقی نجاری راد، همان، صص ۲۲۱-۲۲۲.

نعمت‌الله نصیری در حال اعطای نشان به کارمندان ساواک | ۵-۲۳۳۲۲۰۵

تخصص شیمی و عکاسی و کاربرد این تخصصها و مواد در ساواک، از موساد خواسته شود تا ضمن اعلام قیمت، نحوه خرید، در اختیار گذاردن دستورهای استفاده و ترتیب آموزش (در اسرائیل یا تهران) در مورد نحوه بهره‌برداری از وسایل مذکور و نیز نسبت به تجهیز یک دستگاه وانت مجهز به وسایل عکسبرداری پنهانی برای مراقبت ثابت به وسیله کارشناسان سرویس اسرائیل در تهران با اعلام هزینه تمام‌شده و ترتیب آموزش برای بهره‌برداری از آن، اقدام مقتضی به عمل آید. همچنین، کارشناسان اداره کل پنجم برای رفع مشکلات فنی خود، به‌ویژه درباره استفاده از وسایلی که از اسرائیل خریداری می‌کردند، از کارشناسان اسرائیل کمک می‌گرفتند.^{۲۰}

در اواخر سال ۱۳۵۳، ساواک برای خرید و تهیه تعدادی دستگاه اشعه از اسرائیل اقدام کرد. مدیرکل اداره ششم ساواک طی نامه‌ای به ریاست سازمان نوشت:

در نظر است پنج دستگاه اشعه ثابت با قدرت ۱۶۰ کیلو وات با ملحقات مربوطه (طبق نمونه‌ای که قبلاً در استادیوم آریامهر تحویل شد) از طریق دوستان زیتون [اسرائیل] تهیه گردد. خواهشمند است دستور فرمایید از آن طریق به روابط دوستان مذکور ابلاغ نمایند در مورد تهیه و تحویل دستگاههای منظور، اقدام و نتیجه را اعلام دارند.^{۲۱}

علاوه بر این، موساد وسایل کمک‌آموزشی مانند فیلمهای حرفه‌ای و آموزشی و کتابها و مدارک آموزشی را در اختیار ساواک قرار می‌داد. در این ارتباط در گزارش ساواک آمده است:

در پاسخ به درخواست نماینده اداره کل آموزش ساواک، مبنی بر دریافت فیلمهای حرفه‌ای (آموزشی) از سرویس اسرائیل، اظهار شد: با توجه به اینکه سرویس اسرائیل این قبیل فیلمها را رأساً تهیه نمی‌کند و از سایر سرویسهای همکار دریافت می‌نماید، از این نظر دچار محدودیت می‌باشد. لکن آماده است فهرست موضوع [موضوعی] فیلمهای مورد استفاده در آن سرویس را در اختیار ساواک بگذارد. [همچنین] در پاسخ درخواست نماینده اداره کل آموزش ساواک مبنی بر دریافت کتب و مدارک آموزشی از اسرائیل اظهار شد: با توجه به اینکه کلیه مدارک آموزشی سرویس اسرائیل به زبان عبری بوده و ارسال آن به ساواک مستلزم ترجمه [است] و آن هم به زمان زیادی نیاز دارد، لذا پیشنهاد می‌شود در هر دوره آموزشی که در آینده

با همکاری دو سرویس تشکیل می‌شود، با توجه به موضوع و استفاده از نتایج بحث و تبادل نظر، مدارک آموزشی لازم برای استفاده آتی آنها تهیه گردد.^{۲۲}

مقامات اسرائیلی همواره سعی داشتند از فرصتهای به دست آمده در جهت اعزام استاد یا کارشناس به تهران و یا کشاندن کارمندان ساواک به اسرائیل، نهایت استفاده را ببرند. مثلاً، ساواک در زمینه فراگیری زبان عبری با معاون سرویس اسرائیل برای اعزام چند نفر از کارکنان خود به اسرائیل وارد مذاکره شد.

برخی اوقات هم، اسرائیلیها تحت پوشش نصب، راه‌اندازی و تعمیر تجهیزات، کارشناسان خود را به ایران اعزام می‌کردند و برای این منظور از دادن آموزش کافی به نیروهای اعزامی به اسرائیل خودداری می‌کردند. به عنوان نمونه، می‌توان از خرید دستگاههای اشعه ایکس از اسرائیل یاد کرد. در تاریخ ۵۴/۹/۲۰ رباط سرویس اسرائیل درباره نحوه ارسال دستگاه مطالبی را به شرح زیر اظهار داشت:

— دستگاههای سفارشی اشعه ایکس در کشور اسرائیل آماده تحویل است؛ ولی به علت حساس بودن آنها لازم است به نکات زیر پاسخ داده شود تا بتوان آنها را به تهران حمل نمود:

— آیا مایل‌اید یک نفر از کارشناسان ساواک دستگاهها را از ابتدا در اسرائیل تحویل گرفته و با جزئیات کار آنها با راهنمایی کارشناسان اسرائیلی آشنا شود و بعد از بسته‌بندی دقیق، آنها را به وسیله هواپیما به تهران حمل و مجدداً آنها را آزمایش نماید تا چنانچه خسارتی نیز به هنگام حمل و نقل هوایی آنها وارد شود، از محل بیمه دستگاههای مورد نظر، خسارت وارده مطالبه شود؟

— آیا مایل‌اید دستگاههای مورد نظر از طریق پیک سیاسی اسرائیل وارد تهران شود، یا با نام ساواک و از طریق دیگر؟

— آیا مایل‌اید برای حفاظت دستگاهها شخصی را همراه آنها اعزام دارید؟

— آیا برای کارکردن با این دستگاهها، که فوق‌العاده حساس و توأم با خطر است،

فرد واجد شرایط و تخصص لازم را در نظر گرفته‌اید؟

با توجه به سؤالات، متمنی است دستور فرمایند پاسخ مقتضی آنها تهیه و به

این حوزه اعلام گردد تا در اختیار رباط گذاشته شود.^{۲۳}

۲۲. تقی نجاری‌زاد، همان، صص ۱۹۳-۱۹۲.

۲۳. عبدالرحمن احمدی، همان، صص ۱۱۸-۱۱۷.

ثابتی، مدیرکل اداره سوم، در نامه‌ای، با اشاره به این نکته بدیهی که نبودن کارشناس داخلی، مشکل‌آفرین است و هر بار تعمیر و تنظیم دستگاههای خریداری شده موجب اتلاف وقت و هزینه است، خواستار ارسال نیرو به اسرائیل با هدف گذراندن دوره خاص در این زمینه شد:

از آنجا که قبول سفارش و در ضمن تعمیر دستگاههای سفارشی و تعمیر دو دستگاه اشعه ایکس موجود با متخصصین فنی اداره کل پنجم می‌باشد، در این مورد اصلح است که مطابق پیشنهاد سرویس کشور اسرائیل عمل شده و دو نفر از متخصصین اداره کل پنجم که قبلاً نیز دوره‌هایی را در مورد طرزکار دستگاههای اشعه ایکس در کشور اسرائیل طی نموده‌اند (آقایان مهندس قجه‌وند و میهن‌دار) به کشور اسرائیل اعزام [شوند] تا آموزشهای لازم را در مورد مونتاژ و تنظیم و تعمیر دستگاههای مذکور فراگیرند. در غیر این صورت، همواره مشکل تنظیم و تعمیر دستگاههای سفارشی وجود داشته و برای هر نوبت تنظیم یا تعمیر می‌بایستی مسالغی بابت درخواست و اعزام متخصص اسرائیل هزینه گردد.^{۲۴}

با آنکه نامه مدیرکل اداره سوم ساواک، به آموزش قبلی دو نفر از متخصصان ساواک در مورد دستگاه اشعه ایکس در اسرائیل اشاره دارد، اما به لحاظ نقص این آموزشها مقامات ساواک به ناچار آنها را دوباره برای تکمیل آموزش به اسرائیل اعزام کردند. البته رؤسای سرویس اطلاعاتی اسرائیل به این هم اکتفا نکردند و در نامه‌های بعدی از پیشنهاد اولیه خود مبنی بر اعزام کارشناس ساواک برای فراگیری تخصص لازم به اسرائیل صرف‌نظر کرده و پیشنهاد اعزام مشاوران و کارشناسان اسرائیلی را همزمان با ارسال دستگاه اشعه ایکس، به تهران ارائه کردند که سرانجام به جهت وابستگی ساواک به آنها، رؤسای ساواک به خواسته اسرائیلیها تن دادند. علاوه بر این، برخی اوقات وسایل فروخته‌شده با نقص و یا عدم ارسال قطعات اصلی همراه بود. همین مورد دستگاه اشعه ایکس بهترین شاهد این مدعا است؛ زیرا حتی تا پس از گذشت دو سال از خرید آن، موساد در مورد ارسال برخی از قطعات آن بی‌اعتنایی نشان می‌داد. مطالب زیر بیان‌کننده این واقعیت است:

به عرض می‌رساند: در تاریخ ۲۵/۳/۳۵ [۱۳۵۵/۲۵۳۵] با آقای ماهان، رابط سرویس

اسرائیل، - ملاقات [کرده] و نکات زیر مطرح گردید: به اطلاع رابط رسانیده شده که ساواک به هنگام برگزاری بازیه‌های آسیایی (۱۳۵۳) دو دستگاه اشعه ایکس از اسرائیل خریداری نمود که پس از تحویل دستگاهها، سرویس اسرائیل موافقت نموده بود که دستگاههای اندازه‌گیری اشعه ایکس را تهیه و تحویل دهند که هنوز در این مورد اقدامی به عمل نیامده و دستگاههای مورد بحث، [مورد] نیاز ساواک است. ۲۵

با توجه به نمونه ذکر شده، روشن است که اسرائیلیها، علاوه بر اهداف پنهان خود، از تقویت ساواک به وسیله تجهیزات و وسایل کمک آموزشی، گاهی با آموزش ناکافی به کارمندان ساواک و متقاعد ساختن آنها به آموزشهای تکمیلی و یا عدم ارسال قطعات اصلی، ایرانیها را متحمل هزینه‌های سنگینی می‌کردند که سود سرشار آن نصیب سرویس اطلاعات اسرائیل و کارشناسان آن می‌شد.

۵. برگزاری کنفرانس و سمینار

الف) سمینار سه‌جانبه سرویس امنیت ملی ترکیه، موساد و ساواک

در چارچوب طرح میثاق حاشیه‌ای بن‌گوریون، نخست‌وزیر اسرائیل، و تمایل مقامات ایران و ترکیه و ضرورت مبادلات اطلاعاتی درباره تحولات منطقه، تشکیلات اطلاعاتی سه‌جانبه‌ای با عنوان سازمان «نیزه سه‌سر» یا «ترایدنت» میان ساواک، موساد و سرویس امنیت ملی ترکیه تأسیس شد. در جلسات این سازمان، رؤسای سرویسهای امنیتی کشورهای یادشده شرکت کرده و به‌طور عمده راجع به موضوعاتی چون کشورهای غربی، سازمانهای فلسطینی، اتحاد شوروی، ارمنیها و کردها به بحث و تبادل اطلاعات می‌پرداختند و تصمیمات لازم را با توجه به منافع منطقه‌ای خود اتخاذ می‌کردند. در یکی از اسناد سفارت آمریکا در ایران، در مورد سازمان مذکور و نوع همکاری آنها چنین آمده است:

... در اواخر ۱۹۵۸، یک سازمان روابط وابسته رسمی سه‌جانبه شامل موساد، سرویس امنیت ملی ترکیه (TNSS) و سازمان اطلاعات و امنیت ایران (ساواک)، تشکیل شد که این سازمان «نیزه سه‌سر» نامیده شد. بر اساس توافقات، این سازمان

چیزی علاوه بر نداوم مبادلات اطلاعاتی، جلساتی نیز هر نیم سال در سطح رؤسای سرویسها داشته است. میانی کلی اصل توافق با ترکیها، علاوه بر تصویب قانونی روابط وابسته بین دو کشور اسرائیل و ترکیه، تأکید نموده است که موساد اطلاعاتی از فعالیتهای عمال شوروی در ترکیه و کسانی که علیه ترکیه در سراسر خاورمیانه عمل می‌کنند، در اختیار سرویس ترکیه قرار دهد. در مقابل، ترکیها موافقت نمودند که هرگونه اطلاعات از مقاصد سیاسی کشورهای عربی را، که بر امنیت اسرائیل اثری دارد، در اختیار اسرائیل بگذارند. در ضمن، ترکیه فعالیتها و مشخصات عمال مصری را، که علیه اسرائیل فعالیت می‌کنند، در اختیار آنها قرار دهد. همچنین، سرویس اسرائیل تعلیمات تکنیکی و ضدجاسوسی ترکیها را به عهده گرفته است.^{۲۶}

معمولاً اختلاف و عدم توافق در جلسات سه‌جانبه کمتر پیش می‌آمد و هرگاه اختلافی بروز می‌کرد، ریشه در مسائل منطقه‌ای داشت. به عنوان مثال، ترکیها مناطق کردنشین را جزء لاینفک کوههای ترکیه می‌دانستند. بنابراین، از کمکهای که از سوی ایران و اسرائیل به آنان می‌شد خشنود نبودند. ایرانیها نیز به خاطر روابط نزدیک خود با ارمنستان، از اذیت و آزار ترکیه به آنان شاکی بودند. به طور کلی، اگرچه ترکیها عضو اجلاس سه‌جانبه محسوب می‌شدند، اما نقش آنها در جلسات به دلیل دوری و برکناری ترکیها از مشکلات امنیتی مبتلا به ایران و اسرائیل چندان تعیین‌کننده نبود.^{۲۷}

از سوی دیگر، با آنکه ترایدنت تا اندازه‌ای نسخه بدل نقشی بود که کمیته ضد براندازی ستو ایفا می‌کرد، برای اعضایش این مزیت را داشت که مرکزی فراهم می‌آورد که آمریکا و انگلیس و پاکستان از آن کنار بروند. به همین نحو بیشتر همکاریهای بین سرویسهای اطلاعاتی ایران و اسرائیل بیرون از ترایدنت انجام می‌شد تا ترکیه از آن برکنار بماند.^{۲۸}

اجلاس سه‌جانبه از دو کمیته کاری و یک شورا تشکیل می‌شد. کمیته امنیت در مورد مسائل مربوط به امنیت داخلی، از طریق جاسوسی و ضد جاسوسی عمل می‌کرد. در

۲۶. استاد لانه جاسوسی آمریکا، تهران، انتشارات مؤسسه فرهنگی هنری بزرگ اندیشه، ج ۳، ش ۱، صص ۱۰۲۹-۱۰۲۸.

27. Sohrab Sobhani. *The Pragmatic Entente Israeli-Iranian Relations, 1948-1988*. Londone, praeyer, 1989. P.29.

۲۸. مارک، ج. گازیوروسکی، همان، صص ۲۱۵-۲۱۴.

این کمیته، اسرائیل به همراه ترکیه و ایران در کشف تکنیکهای جدید کسب اطلاعات مشارکت داشت. کمیته اطلاعات موظف به جمع‌آوری چیزهایی بود که در زبان معمولی اطلاعاتی به آن اطلاعات مثبت گفته می‌شود. این اطلاعات بیشتر مربوط به کشورهای عربی و کشورهای تندرو آفریقایی بود. شورا نیز متشکل از یک هیئت سیاستگذاری از سران سه سرویس اطلاعاتی بود.^{۲۹}

به‌طور کلی، این کنفرانسها هر شش ماه یک بار در یکی از کشورهای متبوع سرویسهای اطلاعاتی تشکیل می‌شد و دستیابی به نتیجه‌ای مشخص را در نظر نداشت؛ بلکه هدف از تشکیل آن صرفاً تبادل اطلاعات و حفظ ارتباط بین سازمانهای اطلاعاتی طرفهای کنفرانس بود. در فاصله زمانی میان کنفرانسهای سه‌جانبه، سمینارهای سه‌جانبه با شرکت سرویسهای اطلاعاتی مذکور برای بررسی موضوعات مورد علاقه برگزار می‌شد. در هر سمینار که به ترتیب در یکی از کشورها تشکیل می‌شد، سرویس میزبان قبل از سمینار چند موضوع را پیشنهاد می‌کرد که پس از اتفاق نظر دو سرویس دیگر، یکی از آنها برای بحث در سمینار سه‌جانبه انتخاب می‌شد. به عنوان مثال، قبل از بیست‌وپنجمین سمینار سه‌جانبه که در اسرائیل برگزار شد، موساد این موضوعات را برای بحث در سمینار پیشنهاد کرد:

الف) تجزیه و تحلیل اظهارات و سخنرانی‌های شخصیتها، تعیین مقاصد آنها و ارزیابی آن بر توده‌های مردم.

ب) استفاده از رایانه به عنوان وسیله کمکی برای انجام بررسیهای اطلاعاتی.

پ) غافلگیری - هشدار اولیه (منظور این است که غافلگیری در برابر یک حادثه یا اتفاق، اولین هشدار برای وقوع خطرهای دیگر است).^{۳۰}

ب) کنفرانس سه‌جانبه ایران، اسرائیل و اتیوپی

روابط ایران و اسرائیل با اتیوپی در دوران حکومت هایله سلاسی بسیار خوب بود. اسرائیلی‌ها موفق شده بودند روابط ویژه‌ای با اتیوپی برقرار کنند که در چارچوب راهبرد دیوید بن‌گوریون (سیاست میثاق حاشیه‌ای) قابل تبیین است. برقراری روابط ویژه

۲۹. مرتضی قانون، همان، ص ۲۹۴.

۳۰. تقی نجاری‌راد، همان، صص ۷۹-۸۰.

پژوهشگاه مطالعات استراتژیک و توسعه سرهنگ نیروی و تیمسار ارتشبد جم

اسرائیل با اتیوپی در میان کشورهای آفریقایی دلایلی خاص خود را دارد که روزنامه
 یدیعوت احرونوت چاپ اسرائیل در مقاله‌ای به سه علت آن، که سبب شده بود اسرائیل،
 اتیوپی را بر سایر کشورهای قاره سیاه ترجیح دهد، اشاره کرده بود:

۱. تأکید بر گذشته مشترک: امپراطور اتیوپی از نواده‌های حضرت سلیمان و ملکه سبا
 بود و این امر، نوعی زمینه احساساتی مشترک برای همکاری ایجاد می‌کرد.
۲. اتیوپی کشوری تقریباً مسیحی بود که با بیشتر کشورهای اسلامی مرز مشترک
 داشت و علاوه بر این، از طرف یک سازمان زیرزمینی فعال اسلامی در اریتره تحت فشار
 بود و از این جهت، تمایل زیادی به همکاری صمیمانه با اسرائیل داشت تا از تجربیات

آن کشور در مبارزه علیه خرابکاران استفاده کند.

۳. اتیوپی کشور عقب‌افتاده‌ای بود که به صدور فرآورده‌های کشاورزی، پیشرفت جهانگردی و دریافت اطلاعات نیاز و تمایل داشت. اسرائیل نیز متقابلاً مایل به دوستی با اتیوپی بود تا بتواند از این طریق روابط خود را با سایر کشورهای آفریقایی توسعه دهد و حمل و نقل هوایی و دریایی با آفریقا و جنوب آفریقا را تقویت کرده، بر محل ورود دریای سرخ و سواحل غربی آن تسلط سیاسی داشته باشد؛ زیرا این راه یکی از راههای حیاتی اقتصاد اسرائیل بود.^{۳۱}

با توجه به عوامل مؤثر در روابط اسرائیل و اتیوپی، سرویسهای اطلاعاتی این دو کشور نیز به همکاری نزدیک با هم روی آوردند. سرویس اطلاعاتی اتیوپی به موازات همکاری با موساد، با ساواک نیز رابطه برقرار کرد. به همین دلیل، هر ساله کنفرانسهای سه‌گانه‌ای در یکی از کشورهای ایران، اتیوپی یا اسرائیل برگزار می‌شد. کنفرانس سه‌گانه سرویس‌های اطلاعاتی - امنیتی ساواک، موساد و سرویس اطلاعاتی اتیوپی از سه کمیته و یک شورا تشکیل می‌شد. کمیته‌های سه‌گانه عبارت بودند از:

۱. کمیته امنیت

۲. کمیته اطلاعات

۳. کمیته معاونان

شورای این کنفرانس نیز معمولاً در سطح رؤسای سرویسهای مذکور تشکیل می‌شد و دیگر اعضای آن عبارت بودند از:

الف) رئیس کمیته معاونان

ب) رئیس کمیته امنیت

پ) رئیس کمیته اطلاعات

ت) رئیس بخش مستقل پیمان‌ها

روند کار این کنفرانس سه‌گانه هم مانند کنفرانسهای سه‌جانبه قبلی (ایران، ترکیه و اسرائیل) بود و هدف اصلی آن تبادل اطلاعات و استحکام روابط بین سرویسهای اطلاعاتی بود.^{۳۲}

۳۱. علی‌اکبر ولایتی. همان، ص ۹۵.

۳۲. نقی نجاری‌زاد، همان، صص ۸۱-۸۰.

به نظر می‌رسد کنفرانس سه‌گانه ایران، اسرائیل و اتیوپی با شرکت رؤسای سرویس‌های ایران، اسرائیل و اتیوپی و کمیته‌های اطلاعاتی، امنیتی و معاونان که در تیرماه ۱۳۵۲ در تهران برگزار شد، آخرین کنفرانس بوده باشد؛ زیرا اتیوپی در آبان ماه همان سال، طی اعلامیه‌ای روابط ویژه خود را با اسرائیل قطع کرد که این امر، تعجب و حیرت محافل سیاسی را دربرداشت.

ج) سمینار و کنفرانس دوجانبه ساواک و موساد

سرویس‌های اطلاعاتی اسرائیل و ایران، مسائل مشترک امنیتی خود را خارج از کنفرانس‌های سه‌گانه (ترکیه و اتیوپی) و با عنوان سمینارهای دوجانبه مورد بررسی قرار می‌دادند. به عنوان نمونه، در روزهای ۲۰ و ۲۱ تیرماه ۱۳۵۶ سمیناری با موضوع «ضدتروریسم» با شرکت کارشناسان سرویس‌های اسرائیل و ایران در تهران (منزل زعفرانیه) برگزار شد. در یکی از اسناد ساواک، موضوعات پیشنهادی سرویس اسرائیل برای بحث در سمینار به شرح زیر آمده است:

الف) سازمانهای تروریستی؛ سه ساعت

ب) فعالیتهای تروریستی در خارج؛ چهار ساعت

پ) فعالیتهای تروریستی در داخل کشورهای خودی، شگردکار، و نحوه جلوگیری از این قبیل فعالیتهای چهار ساعت.

علاوه بر این، موضوعات دیگری از جمله وضع خرابکاری در لبنان بعد از جنگ‌های داخلی، سیستم عملیاتی خرابکاری در سواحل غربی رود اردن، سازمانهای تروریستی بین‌المللی در دنیا و روابط آنها با یکدیگر، سازمانهای تروریستی ایران و همکاری آنان با سازمانهای تروریستی عرب و سایر سازمانهای تروریستی بین‌المللی از سوی سرویس اطلاعات اسرائیل به منظور بحث و بررسی پیرامون آنها در سمینار پیشنهاد شده بود.^{۳۳} بر اساس گزارش ساواک، فروزین - مدیرکل اداره یکم ساواک - از طرف رئیس ساواک دستور داده بود که هر یک از کارمندان که برای سرویس همکار (اسرائیل) شناخته شده‌اند، در این سمینار با نام حقیقی خود شرکت کنند. این افراد عبارتند از:

۱. آقای رضا عطارپور مجرد، با نام مستعار رضا مدنی به سمت رئیس هیئت.

۲. آقای سیروس جلال سوار، با نام مستعار فریدون سیروس به سمت عضو سمینار.
۳. غلامحسین عباسی، با نام مستعار غلامحسین دبیرسیاقتی به سمت عضو سمینار.
۴. خسرو رجایی، با نام مستعار خسرو امیری به سمت عضو سمینار.
۵. حسین بیگدلی، با نام مستعار مهدی آریا به سمت مترجم سمینار.
۶. سعدی جلیل اصفهانی، با نام مستعار سعید جلیلی به سمت عضو سمینار.
۷. محمد نوید، با نام مستعار محمد رضایی به سمت عضو سمینار.
۸. ایرج مروتی، با نام مستعار ایرج مرآتی به سمت عضو سمینار.
۹. محمد بقایی، با نام مستعار باقری به سمت عضو سمینار.
۱۰. داوود فتحعلی، با نام مستعار داوود حبیبی به سمت عضو سمینار.
۱۱. نادر معتضد، با نام مستعار نادر نادرپور به سمت عضو سمینار.
۱۲. حسین کریمیان، با نام مستعار حسین محمودی به سمت عضو سمینار.
۱۳. احمد شیرازی، با نام مستعار احمد عزیزی به سمت عضو سمینار.^{۳۴}

همچنین، کنفرانس دوجانبه دیگری بین سرویس موساد و ساواک با شرکت کارشناسان اطلاعات خارجی طرفین در تهران برگزار شد که موضوعات مورد بحث، درباره مسائل خاورمیانه و آفریقا بود. کاوه - مدیر اداره کل هفتم ساواک - در گزارش خود پیرامون کنفرانس مذکور به رئیس ساواک چنین نوشته است:

کارشناسان سرویس اسرائیل، طی دوروز توقف در تهران، میهمان ساواک بوده و در تاریخ ۳۷/۴/۲۵ | ۲۵| به اتفاق دو تن از رابطین آن سرویس در تهران، من و پنج تن از کارشناسان مسائل آفریقا و خاورمیانه این اداره کل، ناهار را در میهمانسرای شیان، صرف کردند | و سپس کارشناسان دو سرویس از ساعت ۱۴/۳۰ الی ۲۱/۰۰ همان روز در محل میهمانسرا به بحث و تبادل نظر پرداختند و صبح روز بعد (۳۷/۴/۲۶) نیز از ساعت ۹/۰۰ الی ۱۰/۰۰ مذاکرات خود را ادامه دادند که خلاصه اهم مطالب مورد مذاکره به شرح صفحه مقابل از عرض می‌گذرد.....^{۳۵}

گزارش پیوستی مدیر اداره کل هفتم طولانی است. بنابراین، در ادامه به خلاصه‌ای از مهم‌ترین مطالب مذاکرات هیئت ساواک با اسرائیل، که تا حدودی فضای مسائل و تحولات منطقه را در آن زمان نشان می‌دهد پرداخته خواهد شد:

برای مبارزه با سیاست شوروی در آفریقا دوره وجود دارد: [اول] اوضاع را به حال خود گذاشت و در موقعیت مناسب با استفاده از امکانات موجود وضعیت را تغییر داد. [دوم] راه دوستی با اتیوپی را باز گذاشت؛ اگرچه زمامداران اتیوپی دارای تجارب کافی نیستند، ولی حتی با تحمل بعضی اهانتها از طرف آنان می‌توان نظر آنها را جلب کرد.

– در حال حاضر، ایالات متحده با کمک‌های مالی به زئیر و زامبیا تا حدودی به‌طور غیرمستقیم، در خوابانیدن غائله شایا نیز شرکت داشته [است]. می‌توان گفت که این کشور از حالت بی‌تفاوتی نسبت به آفریقا درآمده و تصمیم دارد که از طرفداران غرب در این منطقه حمایت کند.

– کودتای اخیر یمن جنوبی تا حدودی نتیجه اختلافهای داخلی بین سالم ربیع علی و عبدالفتاح اسماعیل بوده است. در ضمن، اطلاع دقیقی در مورد دخالت مستقیم شوروی در وقایع اخیر این کشور در دست نیست، ولی مشاوران نظامی شوروی در تهیه طرح‌های مربوطه دخالت داشته‌اند.

– احتمال دادن پایگاه نظامی به شوروی بسیار کم است؛ چون سالم ربیع علی و اسماعیل هر دو قبلاً چنین پیشنهادی را رد کرده‌اند. ولی این احتمال وجود دارد که به واسطه وابستگی زیاد رژیم عدن به شوروی، زمامداران عدن به‌رغم تمایل باطنی خود، مخفیانه در مورد ایجاد پایگاه نظامی از طرف شوروی موافقت کنند.

– اخبار مربوط به تجزیه لبنان به دو قسمت مسلمان‌نشین و مسیحی‌نشین صحت ندارد؛ چون اکثریت قریب به اتفاق مسیحیان لبنان خواستار تجزیه لبنان نیستند.

– در خاتمه، سرویس اسرائیل از ساواک خواست تا اطلاعات خود را درباره اوضاع عراق و همچنین، گزارش از وضعیت جبهه به اصطلاح آزادیبخش بلوچستان را در اختیار آن سرویس بگذارد. در پاسخ درخواست هیئت ساواک نیز وعده داد که در بازگشت به کشور خود گزارشی درباره اوضاع اریتره و موقعیت زیاد باره – رئیس‌جمهور سومالی – تهیه و در اختیار بگذارد. در ضمن، قرار شد به منظور بهره‌برداری هرچه بیشتر از منابع آشکار، هر دو سرویس فهرستی از نشریات مربوط به عراق را تهیه و مبادله کنند تا در صورت لزوم، این نشریات تهیه و در اختیار طرفین گذاشته شود. ۳۶